

Behandlingsprocessens olika faser

Behandlingen på Innova HVB är uppdelad i tre faser, där varje fas är avgörande för ungdomens långsiktiga utveckling och förändring. Genom att noggrant följa varje fas säkerställs en grundlig och effektiv behandlingsprocess, där varje steg bidrar till att stärka ungdomens självkänsla och självinsikt. Att ge varje fas den tid och uppmärksamhet den behöver är nödvändigt för att de förändringar som sker ska vara hållbara och förankrade i ungdomen själv. En förhastad behandling kan hindra den djupare förståelsen och bearbetning som krävs för en varaktig utveckling.

Betydelse av positivt identitetsskapande

Positivt identitetsskapande är en central del av hela behandlingsprocessen och en avgörande faktor för att säkerställa att behandlingen får långsiktiga effekter, även efter att placeringen har avslutats. Det handlar om att ungdomen ska få möjlighet att utveckla en sund och realistisk självbild, samtidigt som de reflekterar över sin roll i olika sociala sammanhang och grupper. I behandlingen utforskas frågor som: Hur vill jag uppfattas av andra? Vad kan jag göra för att identifiera mig som den person jag önskar att andra ser mig som? Genom att arbeta med dessa frågor under hela behandlingsprocessen, både i vardagliga samtal och mer strukturerade samtal, får ungdomen möjlighet att forma en positiv och stabil identitet. Denna identitet blir grundläggande för deras förmåga att möta utmaningar i framtiden och säkerställer att de har verktyg att hantera livets svårigheter på ett konstruktivt sätt, även när behandlingen är avslutad.

Fas I – Relation och kartläggning

Syfte

Den första fasen syftar till att bygga en trygg och tillitsfull relation mellan ungdomen och personalen. Det är också en period för att kartlägga ungdomens behov och problematik, exempelvis sociala mönster, missbruksproblematik, tidigare händelser, känslor och motivation till förändring. Genom att skapa en stabil grund i relationen kan vi lägga förutsättningarna för en mer fördjupad behandlingsprocess. Samtidigt planeras det vidare behandlingsarbetet med verksamhetens behandlare.

Uppskattningsvis pågår den första fasen i 1-2 veckor. Syftet är att lägga en grund för vidare, mer strukturerat, behandlingsarbete.

Hur

Arbetet sker främst i vardagliga situationer, där behandlingsinsatser integreras i vardagens olika situationer och syftar till att medvetet skapa behandlingsmöjligheter i naturliga interaktioner. Det kan handla om dialog vid matbordet, under gemensamma aktiviteter eller i spontana stunder där ungdomen själv öppnar upp för samtal. I dessa samtal vävs metoder och förhållningssätt såsom KASAM, färdighetsträning, lösningsfokus och MI in utan att det nödvändigtvis upplevs som formell behandling. Behandlingen sker alltså på ungdomens villkor och bygger på närvaro, nyfikenhet och positiv förstärkning i mötet.

Fas II – Fördjupning och struktur

Syfte

Syftet med denna fas är att fördjupa förståelsen för de teman som identifierats i fas 1 och att stärka ungdomens förmåga till reflektion, känsloreglering och alternativa handlingsmönster. Det är också en fas där vi aktivt arbetar med att utveckla färdigheter och skapa nya strategier som kan bidra till förändring och ökad självinsikt. Behandlingen går nu in i ett mer strukturerat skede, samtidigt som relationen och trygghet fortsätter att vara ett bärande element.

Hur

Metoder och förhållningssätt såsom KASAM, MI, färdighetsträning och lösningsfokus fortsätter att vara en naturlig del av vardagen, men kompletteras med tydligare behandlingssamtal som hålls regelbundet. Dessa samtal leds av behandlare, beroende. I samtalen tas teman upp som tidigare uttryckts mer informellt, och dessa utforskas vidare för att skapa djupare förståelse och arbeta mot förändring.

I denna fas introduceras även ORS och SRS (Outcome Rating Scale och Session Rating Scale) som ett sätt att systematiskt följa upp hur ungdomen upplever sin utveckling och alliansen med personalen. Detta görs i samtal med behandlare. Andra skattningsformulär, såsom KASAM, ADDIS ung med mera, kan också användas för att kartlägga exempelvis känsla av sammanhang, missbruksmönster eller motivation till förändring och på så sätt bli en naturlig del av det fortsatta behandlingsarbetet.

I denna fas inleds även en strukturerad uppföljning av ungdomens vård- och genomförandeplan tillsammans med ungdomens kontaktperson. Samtal med kontaktperson sker en gång i veckan.

Fas III – Konsolidering och avslut

Syfte

I avslutningsfasen ligger fokus på att befästa de förändringar som skett och att stärka ungdomens upplevelse av egen kapacitet. Det är viktigt att ungdomen känner att den utveckling som skett är deras egen och inte bara en följd av strukturer och personalstöd. Ungdomen ska kunna ta med sig nya färdigheter, insikter och förhållningssätt vidare i livet. Samtidigt förbereds avslutet, oavsett om det gäller hemflytt eller annan placering.

Hur

Samtal och reflektion fortsätter även i denna fas, men betoningen ligger på att knyta ihop det som varit, synliggöra framsteg och förbereda ungdomen för framtiden. Det kan inkludera praktiska förberedelser som framtidsplanering, nätverksmöten eller kontakt med eftervård. Ungdomen

uppmuntras att ta ett ökat ansvar och ges utrymme att reflektera över hur de vill ta med sig det de lärt sig in i nästa fas av livet. Målet är att övergången ska kännas meningsfull och möjlig att hantera – både emotionellt och praktiskt.

Återfallsprevention

Återfallsprevention är en naturlig och viktig del av behandlingsprocessens andra och tredje fas. Arbetet syftar till att rusta ungdomen för att kunna behålla de positiva förändringar som skett under placeringen, samt utveckla strategier för att hantera risksituationer, återfall och svåra känslor på ett konstruktivt sätt. Fokus ligger på att skapa förståelse för egna mönster och behov, samt att stärka upplevelsen av egen förmåga och motivation till fortsatt förändring.

Syfte

Syftet med återfallsprevention är att öka ungdomens medvetenhet om risksituationer, inre och yttre triggers samt att identifiera vilka strategier som är hjälpsamma vid motgång eller återfall. Arbetet har också som mål att bidra till en mer stabil identitet där ungdomen känner tilltro till sin egen förmåga, och där den positiva utvecklingen ses som något den själv är delaktig i och ansvarig för – inte enbart något som möjliggjorts av strukturen i boendemiljön.

Hur

I linje med verksamhetens vardagsnära och relationsfokuserade arbetssätt integreras återfallspreventiva inslag naturligt i det dagliga samspillet med personal, där situationer och känslor fångas upp i stunden. Exempelvis kan en vardaglig händelse som väcker frustration eller oro bli ett tillfälle att tillsammans reflektera över hantering, valmöjligheter och konsekvenser. Detta sker utifrån ett traumamedvetet förhållningssätt, där trygghet, valfrihet och förutsägbarhet är centralt.

Parallellt sker mer strukturerade återfallspreventiva samtal med kontaktperson eller behandlare.

- Identifiering av risksituationer, triggers och återfallsmönster
- Färdighetsträning i känslohantering, impuls kontroll och att stå emot sug
- Formulering av copingstrategier
- Reflektion kring tidigare återfall och lärdomar
- Normalisering av återfall som en del av förändringsprocessen

I denna fas används även verktyg som ORS/SRS för att följa upp behandlingsarbetet och ungdomens upplevelse av samtalens relevans och effekt. För att få en tydligare bild av utveckling och eventuella riskfaktorer kan även KASAM, Livsstegen eller andra relevanta skattningsformulär tillämpas som en del av det fortsatta behandlingsarbetet utifrån de behov som framkommit.

Det återfallspreventiva arbetet är tätt sammankopplat med den identitetsskapande processen. Ungdomen uppmuntras att se sina framsteg som en följd av egna val, insikter och insatser. I ett

avslutande skede formuleras tillsammans med ungdomen en konkret plan för tiden efter placering, där strategier för att hantera risker, återfall och känslomässiga svackor tydliggörs, liksom vilka stödresurser ungdomen har och vill använda sig av framåt.

Copingstrategier

Copingstrategier handlar om de medvetna och omedvetna sätt som individen använder för att hantera stress, negativa känslor, konflikter eller andra utmanande situationer. Många ungdomar som kommer till Innova har tidigare utvecklat strategier som visserligen fyllt en funktion i stunden, men som på sikt riskerar att vara destruktiva eller hindra en positiv utveckling, till exempel undvikandebeteende, självskada, impulsiva utbrott eller substansbruk. Att tillsammans identifiera, ifrågasätta och successivt ersätta dessa med mer funktionella strategier är därför ett viktigt behandlingsmål.

Utveckla copingstrategier tillsammans med ungdom

Bygg allians och förtroende först

Ungdomen behöver känna sig trygg, förstådd och respekterad för att våga prata om sina svårigheter. Ofta kommer copingstrategier upp i samtal där känslor, beteenden och erfarenheter utforskas öppet.

Kartlägg nuvarande strategier

- Vad gör du när du blir ledsen/arg/orolig?
- Vad hjälper dig att må bättre, och vad gör det värre?
- Finns det situationer där du lyckats hantera något jobbigt? Hur gjorde du då?

Detta hjälper både ungdomen och behandlaren att förstå vad som redan finns i verktygslådan, och vad som behöver utvecklas.

Skapa en individuell copingplan

Gör tillsammans med ungdomen en tydlig plan med:

- Mina varningssignaler (tankar, känslor, kroppsliga reaktioner).
- Vad jag kan göra då (egna strategier + vem jag kan kontakta)?
- Vad jag bör undvika (situationer/beteenden som gör det värre)?
- Vad jag kan göra i efterhand om det gått snett?